

מדינת ישראל

משרד החינוך

המינהל הפדגוגי

אגף לחינוך יסודי

המזכירות הפדגוגית

הפיקוח על הוראת העברית

תכנון יחידת הוראה – סביבה מקום שחיים בו כיתה ג' - לימודי מולדת חברה ואזרחות

הצעה ליחידת הוראה המשלבת הוראת מולדת והוראת מיומנויות אורייניות מתאימות

מזל שניאק- מפמ"ר עברית
המזכירות הפדגוגית

רות הורטון- המזכירות הפדגוגית

אתי בוקשפן- מנהלת המחלקה למיומנויות יסוד
האגף לחינוך יסודי

גילה קרול- מדריכה, במחלקה למיומנויות יסוד
האגף לחינוך יסודי

אלה פאוסט- מדריכה מרכזת הפיקוח על
הוראת 'מולדת חברה אזרחות' וגיאוגרפיה
ריקי ימין- מדריכת 'מולדת חברה אזרחות' וגיאוגרפיה
סמדר דגן- מדריכת 'מולדת חברה אזרחות' וגיאוגרפיה

תכנון יחידת הוראה – סביבה מקום שחיים בו
כיתה ג'- לימודי מולדת וחברה

תאריך:
 עולם השיח: טקסט עיוני,
 בלתי רציף
 תוצר מצופה: הבנת הנקרא-
 הבנת הנושאים המפורשים
 בטקסט. בניית טבלה משווה
 בין ישובים שונים
 הטקסטים המרכזיים:
 עמודים 44 עד 55 בספר
 הלימוד לחיות יחד בישראל

לויז	הערכה	פעילות דידקטית	מטרות בתחום השפה				מטרות התוכן
			לשון	כתיבה	קריאה	שיח דבור	
שעור אחד		• התבוננות ודפדוף בעמ' 44-47, ההוראה: מה אתם רואים שיש בספר? • ריכוז התשובות והבהרה: תפקיד האמצעים החזותיים, ההבדל בסוגי 'הכתב', מהו מידע עובדתי/ מהי הרחבה והעשרה • 'האם הבית של גל קרוב יותר לביה"ס או לסופר מרקט? היכן			הישג 4 ה' קריאה מרפרפת		מסמך מצורף מטרות מתוכנית הלימודים במולדת וחברה (2,7,8)

לוי"ז	הערכה	פעילות דידקטית	מטרות בתחום השפה				מטרות התוכן
			לשון	כתיבה	קריאה	שיח דבור	
		נמצא את התשובה? מה ההבדל בין התצלום לאיור? המידע השונה המופק מכל אחד מהם. (בספר סוגי טקסטים שונים כמו תרשים, שיר, קטע מידע...)					
שעור שני- אפשרות 1		הצגת המילים המרכזיות בטקסט: שכונה, ישוב, סביבה. מה אנו יודעים על המילים במובן התוכן והלשון, לדוגמה שכונה השורש ש.כ.נ. מילים נוספות במשפחת המילים הזו. המילה סביבה שורש מרובע ולכן, להתמקד במילים מוכרות הדומות לה כמו, סביבון, מסתובב, מסביב.					
שעור שני- אפשרות 2		- קריאת הטקסט (עמי' 44 למעלה) באופן עצמאי או על-ידי המורה. - בעקבות הקריאה מה ידוע לנו על המושג	הישג 8- משפחות מילים, שורש		הישג 4- קריאה מעמיקה הבנת הנושא המפורש זיהוי הזיקה בין חלקי הטקסט השונים	מטרה 7+8	

לויז	הערכה	פעילות דידקטית	מטרות בתחום השפה				מטרות התוכן
			לשון	כתיבה	קריאה	שיח דבור	
		סביבה? • חפשו מילים במשפחת המילה שכונה, מה הן אותיות השורש, חפשו במילון את ההגדרה למילה שכונה. • מהלך דומה על המילים סביבה וישוב.					
שעור שלישי	המורה מקפידה בתשובות התלמידים (בדיבור) על השימוש במושגים/ המילים שנלמדו.	• קראו עמי 44-45 וחישבו, מה יש בסביבה הקרובה? מה מצאתם? היכן זה כתוב בטקסט? <i>דיברן ציאליות: האורה יושבת עם קבוצת תלמידי מתקשה ומסויצת להט קריאה ופצואת מאפייני הסביבה. יתר התלמידי צבודה צמית.</i> • המורה מקפידה בתשובות התלמידים (בדיבור) על השימוש במושגים/ המילים שנלמדו. • מה יש בסביבה הקרובה על-פי האזור? היכן מצאתם את... מה יש באזור שאין בטקסט					

לויז	הערכה	פעילות דידקטית	מטרות בתחום השפה				מטרות התוכן
			לשון	כתיבה	קריאה	שיח דבור	
		ולהיפך. משימת בית: מה יש בסביבתכם הקרובה? במה זה דומה ובמה זה שונה מהמתואר בספר?					
שעור רביעי+חמישי		- פעילות בזוגות, התלמידים פותחים ספר אחד בע' 46 (תצ"א) וספר שני בעמ' 48 (תרשים) המשימה, במה התצלום דומה לתרשים ובמה הוא שונה ממנו? <i>דיסרנציאליות: האורה יושבת עם קבוצת תלמידים מתקשה ומסייעת להם. יתר התלמידים עבודה עצמית.</i> - דיון מסכם בכיתה לניסוח התובנות והכללתן: תצ"א: מבט על המצולם מגובה רב (מטוס), מייצג מציאות ברגע מסוים, צבעים טבעיים. תרשים: מבט על, לא			הישג 5 הפקת מידע מאיור ותצלום		

לויז	הערכה	פעילות דידקטית	מטרות בתחום השפה				מטרות התוכן																	
			לשון	כתיבה	קריאה	שיח דבור																		
		מציג הכול (אין מכוניות, אנשים) יש בחירה, צבעים לא טבעיים. ניתן לערוך טבלה משווה בשני אופנים: <table border="1"> <tr> <td>תרשים</td> <td>תצ"א</td> <td></td> </tr> <tr> <td></td> <td></td> <td>דומה</td> </tr> <tr> <td></td> <td></td> <td>שונה</td> </tr> </table> <table border="1"> <tr> <td>נקי המבט</td> <td>צבעים</td> <td></td> </tr> <tr> <td></td> <td></td> <td>תצ"א</td> </tr> <tr> <td></td> <td></td> <td>תרשים</td> </tr> </table> חשוב להציג את שתי הדרכים, את התבחינים יש לתת לילדים או לבנות אותם בדיאלוג עם הילדים.	תרשים	תצ"א				דומה			שונה	נקי המבט	צבעים				תצ"א			תרשים				
תרשים	תצ"א																							
		דומה																						
		שונה																						
נקי המבט	צבעים																							
		תצ"א																						
		תרשים																						

לויז	הערכה	פעילות דידקטית	מטרות בתחום השפה				מטרות התוכן
			לשון	כתיבה	קריאה	שיח דבור	
שעור שישי		קריאת הטקסט בעמ' 47 (קריאה דמומה או קריאת המורה או שתיהן) המשימה לקריאה, חשבו ומצאו בקטע מדוע אנשים מקימים ישובים? דיון בעקבות הקריאה הראשונה הכרת המושג שירותים (עפ"י דגם הכרת המילים סביבה, שכונה...) כמה פעמים מופיעה משפחת המילים ש.ר.ת. בטקסט סמנו אותן כתיבה על הלוח של המילים הבחנה בין המילה שרות לבין הצירופים בהם היא מופיעה. מה השינוי שחל במשמעות ובמילה עצמה (שירותים/ שירותי...) השוואה בין סביבות מגורים שונות-דיון בכיתה	הישג 8- משפחות מילים, שורש, צירופי מילים		הישג 4- קריאה מעמיקה הבנת הנושא המפורש		

לויז	הערכה	פעילות דידקטית	מטרות בתחום השפה				מטרות התוכן
			לשון	כתיבה	קריאה	שיח דבור	
כ- ארבעה שעורים נוספים	בדיקת הטבלאות : רכיבי התוכן, המילים שנלמדו, המשפט המכליל מחוון לתלמידים ניתן לבנות עם התלמידים.	<u>משימת סיכום :</u> בעמ' 48 עד 55, מוצגות סביבות מגורים שונות דרך עיני ילדים. המורה מציגה טבלה (מצ"ב) בה התלמידים יתבקשו לארגן את המידע העולה מסיפורי הילדים. את הישוב הראשון יש לעשות יחד כהדגמה. הטבלה ניתנת כמשימה עצמית. בהוראה לתלמידים מודגשות המילים שיש לעשות בהן שימוש (שירותים, סביבה, ישוב) דיכונציאליות האורה בוחרת לקדט תלמידי מתקשים בקריאת הטקסטים הנדרשים לטיבה. כל פעם קבוצה אחרת. התלמידי האחרים בצבחה עצמית בעקבות הטבלה דיון, מה ניתן ללמוד מהטבלה? אילו שירותים יש במקומות השונים? ממה נובע השוני? התלמידים כותבים את המסקנות מהטבלה.	שימוש במילים מתאימות לתחום הדעת		הישג 4- קריאה מעמיקה הבנת הנושא המפורש		מטרה 2

את המילים הנלמדות ביחידה זו: סביבה, שכונה, יישוב ושירותים יש להציג לעיני התלמידים (בכיתה) גם אחרי סיום היחידה.

מטרות התוכן- לימודי מולדת וחברה

1. מטרות מתחום התוכן : מטרות 2, 7, 8 מתוך תכנית הלימודים "מולדת חברה ואזרחות"

2. מיפוי/הכרת מושגים מתחום התוכן

3. שילוב מיומנויות מתחום השפה ו/או אסטרטגיה דומיננטית

מטרה 2 מכנה משותף לצד ייחודיות בחברה הרב-תרבותית במדינת ישראל

2.1 התלמידים יהיו מודעים שהחברה הישראלית מורכבת מקבוצות ולכל אחת מהן יש מורשת תרבותית ייחודית, וכמו כן יהיו מודעים לעובדה שהפרטים

המשתייכים לקבוצה מסוימת מזדהים עם ערכיה, תוך היותם מחויבים לחוקי מדינת ישראל

2.3 התלמידים יזהו קווי דמיון בין הקבוצות החברתיות השונות, ויבינו שהם יכולים להוות בסיס למכנה משותף של החברה בישראל, תוך שמירה על הייחודיות.

2.6 התלמידים יהיו מודעים לשונות בין אדם לזולתו ולשונות בין הקבוצות החברתיות השונות ויבינו כי השונות היא ערך שיש לו היבט חיובי, התורם לרב-גונית של

החברה.

מטרה 7 – קשרי גומלין בין הפרט לסביבות שבהן הוא חי

התלמידים יכירו תופעות שונות בסביבתם הקרובה ויבחנו את המרכיבים השונים של כל תופעה ואת הקשרים ביניהם. יהיו מודעים לביטוי הכולל של התופעה

ולהשפעותיה על הסביבה, על הפרט ועל החברה תוך התייחסות לעבר, להווה ולעתיד.

מטרה 8 – התמצאות ותפקוד בסביבה

8.1 התלמידים יכירו את סביבתם על מנת שיוכלו להתמצא ולהשתלב בה, לתפקד בה על פי צרכיהם, וליטול בה חלק פעיל תוך נכונות לתרום לקידומה.

הסביבה הקרובה שלי	בת ים	בית שמש	כעביה	בית לחם הגלילית	
					העמוד בספר
					שם הילד/ה
					סוג הישוב
					שירותים בסביבה הקרובה

טבלה מסכמת

מהטבלה ניתן ללמוד:

מחווון

הסביבה הקרובה שלי	בת ים	בית שמש	כעביה	בית לחם הגלילית	
	48-49	50-51	52-53	54-55	העמוד בספר
	לילך	דניאל	חסן	מעין	שם הילד/ה
	ישוב עירוני	ישוב עירוני	ישוב כפרי	ישוב כפרי	סוג הישוב
	שירותי חינוך, שירותי דת, גינה ציבורית, שירותי מסחר, שירותים אישיים	שירותי חינוך, מרכז קהילתי, מרכז מסחרי, שירותי דת.	שירותי חינוך, שירותי דת, חנויות.	בית-עם, צרכניה (חנוות), בריכה, גינה ציבורית	שירותים בסביבה הקרובה

יש סוגים שונים של סביבות מגורים, בכל סביבת מגורים יש סוגים שונים של שירותים המתאימים לאנשים הגרים בה.

נספח

הארות למורה:

שאלות שנשאל לפני.....

- א. אילו מטרות הוראה מרכזיות אנו רוצים לקדם בהוראת הנושא?
ב. אילו מושגים מתחום התוכן / אוצר מילים אנו רוצים שהתלמיד ירכוש?
ג. איזו אסטרטגיה דומיננטית הטקסט מזמין לנו? (השוואה, טיעון, מיזוג מידע ועוד)

שאלות	פירוט
מטרות מתחום התוכן	מטרות 2, 7, 8 כמפורט לעיל
מושגים מתחום התוכן	א. שכונה, יישוב, סביבה, שירותים (מילים בהן נעסוק בהרחבה) ב. יישוב כפרי, יישוב עירוני, תצלום אויר, תרשים (שפת המקצוע)
מיומנויות ואסטרטגיה מתחום השפה	משפחות מילים, שורש, קריאה מרפרפת, טבלה לארגון מידע השואה

חלק א' - זיהוי מאפייני הטקסט בספר הלימוד

מהלך הפעילות:

הפעילויות המוצעות מבוססות על ספר הלימוד "לחיות יחד בישראל" לכיתה ג', חלק שני, בנושא: סביבה- מקום שחיים בו, עמודים 44-55

הוראה/למידה מטרימה – הנחיה למורה:

איפיון הטקסט בספר הלימוד – הטקסטים בתחום התוכן שלנו מאופיינים כטקסטים בלתי רציפים (כולל אמצעים חזותיים), הטקסט הכתוב משלב מידע מ: תמונות, איורים, תצלומים, גרפים, מפות ועוד.

מטרת הדיון: הבנת השימוש של טקסטים מסוגים שונים.

- איך אני כתלמיד/ה מבין למה נעשה שימוש בסוגי הטקסטים השונים?
- מהם השימושים השונים של כל סוג טקסט?

הנחיה ללומדים :

לדיון כתתי :

א. התבוננו בספר בעמודים 44-47 (אפשר גם על פי עלעול / קריאה מרפרפת בספר באופן כללי) מה אתם רואים שיש בספר?

תשובות אפשריות : דמויות, כותרות, ציורים, תמונות, טקסטים עם רקע בצבעים שונים.

ב. מהו תפקידם של סוגי של הטקסטים השונים בספר הלימוד?

תשובות אפשריות : יש בספר סימנים קבועים ויש סימנים משתנים. למשל כל הרקע הלבן מציין עובדות, כל רקע צבעוני אחר מציין הרחבה.

סוגי פונטים – להבחין בין עובדות לדעות.

צבעי רקע – מה שכתוב על רקע לבן זה המידע והעובדות.

שירים, מידע להעשרה, חוקים, נושאים לשיחה ולדיון, פותחים חלון–מידע נוסף, תמונה, תרשים, מפה.

למורה: מה תפקיד האמצעי החזותי? מספק מידע נוסף על המידע שבטקסט, מחדד / מדגים מסקנה מהטקסט (לא מופיע בדוגמה זו)

דוגמה לשאלה בעמ' 47 :

האם הבית של גל יותר קרוב לבית הספר או לסופר מרקט? איפה לדעתכם כדאי לחפש את התשובה? (התלמיד צריך למצוא את התשובה

בתרשים ולא בטקסט המידע)

סיכום למורה – בפעילות זו התמקדנו בזיהוי משמעות הטקסטים השונים ואופן הצגתם בספר הלימוד, הדבר מאפשר לתלמיד יכולת

מיקוד וזיהוי בצורה קלה ונוחה .

המיומנות המרכזית : "קריאה מרפרפת". חשוב לחזור על אסטרטגיה זו מספר פעמים ולא באופן חד פעמי.

חלק ב' - מיפוי/הכרת מושגים

(ברמת מורה)

מטרה: הכרת המושגים המרכזיים ושימושם במסגרת כתיבתה, בדיבור ובהבנת הנקרא חשוב להגדיר מראש את המושגים המרכזיים אותם אנו רוצים שהתלמידים יפנימו וידעו לעשות בהם שימוש בכתיבה, בדיבור ובהבנת הנקרא.

המושגים העיקריים שנתמקד בהם בשיעור זה: **שכונה, ישוב, סביבה**

מהלך השיעור:

א. הבהרת המושגים

אופציה א': טרום הקריאה

המורה יכתוב או יכין מראש את המושגים וידביק על הקיר / הלוח את שלושת המושגים במקום בולט. העלאת ידע קודם - מה אתם יודעים על המילה / המושג: סביבה

אופציה ב': הפקת מידע מתוך הטקסט

להתחיל לקרוא את הטקסט עם התלמידים (קריאה דמומה אישית, או הקראה ע"י המורה) ואז לשאול מה ידוע לנו על המושג סביבה?

לכל מושג:

חפשו מילים מאותה משפחה של המילה שכונה –

דוגמה – שכונה: שכן, השתכנו, משכן, שכנים ....

אילו אותיות חוזרות על עצמן בכל המילים? צבעו אותן בצבע: ש, כ, ן

אילו הן אותיות השורש

שכונה – כעת עיינו במילון והגדירו את המילה שכונה.

וכך, לגבי המילים ישוב וסביבה.

(הערה השורש של המילה סביבה הוא שורש מרובע – סובב, התלמידים אינם נדרשים להכיר בכיתה ג' שורשים מסוג זה)

ב. התיחסות למושגים בתוך הטקסט

שלב קריאת הטקסט – קריאת הטקסט תלווה תמיד עם שאלה מנחה, עם מטרה. דוגמה לשאלה מנחה: קראו את הטקסט בעמ' 44-45 וחשבו: מה יש בסביבה הקרובה המתוארת בטקסט? **אחרי הקריאה** – דיאלוג ודיון בכיתה: מה מצאתם שכתוב? מה יש בסביבה הקרובה על פי הטקסט?

ג. אוצר מילים פעיל – אנו רוצים שהתלמיד יעשה שימוש במושגים שרכש. כאשר ילד עונה תשובה מבקשים שיעשה שימוש במושגים שברצוננו להדגיש – **יש, שוב, שכונה וסביבה**. ולכן, אם התלמיד אינו משתמש במושגים הללו, מתקנים ומחדדים. **לדוגמה**: האם יש דברים נוספים / שונים שיש בשכונה שלכם? (שוב השוואה ... בין הסביבה המתוארת בספר לבין סביבת המגורים של תשובות אפשריות: אם התלמיד יאמר: ליד הבית שלי יש... "נאמר: " **בשכונה** שלי ליד הבית יש...")

חלק ג' - השוואה וטבלה

מטרות: הכרת מיומנות ההשוואה, ארגון מידע בטבלה.

- השוואה בין תצלום אוויר לבין תרשים
- (ניתן בפרק זה לערוך גם השוואה בין סביבה עירונית לסביבה כפרית)

הערה חשובה למיומנות ההשוואה – אחרי שעורכים השוואה (דומה, שונה) צריך להגיע להכללה.

מהלך השיעור:

א. השוואה בין תצ"א לתרשים – שיח כתתי

*** בתחום "מולדת חברה ואזרחות" עושים שימוש גם בתרשים (בהמשך הלימוד-מפה) וגם בתצלומי אוויר. **פעילות / משימה בזוגות**: כל אחד מזוג תלמידים פותח את ספר הלימוד בעמוד אחר: עמ' 46 (תצלום אוויר) ועמ' – 48 (תרשים). **ההנחיה**: התלמידים מעיינים בספרים על פי ההנחיה הבאה: להתבונן ואח"כ לומר במה הם **דומים** ובמה הם **שונים**?

איסוף המידע מהתלמידים והצגתו על הלוח

וכעת, יוסיף מידע משלו על מנת להשלים את הוראת המושגים.

תשובות אפשריות:

תצלום אוויר – מבט על, תמונה שצולמה ממטוס, "הקפאה של מציאות קיימת ברגע מסוים", צבעים טבעיים.
תרשים – מבט על, יש סינון/בחירה של מצייר התרשים למה שמופיע, (מישהו בורר את המידע שיכנס), צבעים לא טבעיים

ההשוואה:

דומה – מבט על,
שונה – צילום מול ציור, מציאות מוקפאת מול סינון המידע ע"י האדם שהכין את המפה, צבעים טבעיים מול לא טבעיים.

ב. הכרות עם טבלה כדרך לארגון מידע

(טבלה זה דרך לארגן מידע ולא דווקא להשוואה)

ניתן לאסוף מן הילדים את מה שכתבו להציג על הלוח ולהראות שניתן לערוך את ההשוואה גם בטבלה חשוב להציג את שתי הצורות לארגון המידע בטבלה:

מפה	תצ"א	תבחינים/ קריטריונים נקודות להשוואה

ובנוסף:

תבחינים/ קריטריונים נקודות להשוואה	תצ"א	מפה

תצלום אוויר - הגדרה

צילום המבוצע באמצעות מצלמה המוצבת במטוס התוצאה של צילום אוויר קרויה "תצלום אוויר", ובראשי תיבות - "תצ"א".

(לילדים צעירים קשה להעלות תבחינים באופן עצמאי לכן, לפעמים כדאי להציג שני תבחינים ולתת לילדים להוסיף) שאלה:

האם כדאי להציג לתלמידים את שתי סוגי הטבלאות בהזדמנות זו או בשלב אחר של הלימוד בו ניתן לארגן נתונים בטבלת

שאלה למורים – היכן עוד אפשר לעשות עם הילדים פעילות כזו? היכן ספר הלימוד/ הנושא מזמנים לנו עריכת השוואה ?

חלק ד' - סיכום מהלך השיעור:

א. הכרת מושג – שירותים
קריאת הטקסט: למה אנשים מקימים יישובים? עמ' 47
שאלה מנחה לקריאה: איזו משפחה של מילים מופיעה מספר פעמים רב?
או – כמה פעמים מופיעה המילה שירות בטקסט? סמנו אותה.

חלק ד' - משימת סיכום/הערכה

שירותים - הגדרה
אחד ממגזרי הכלכלה . העובדים במגזר זה עוסקים במתן שירותים שונים
לאוכלוסייה, וביניהם: שירותים ציבוריים (כגון חינוך ובריאות) ושירותים
אישיים (כגון מספרות ומסעדות).

המושג שנדגיש – שירות.

1. כתיבת המילה בגדול על הלוח
2. משפחות מילים
3. שורש המילה
4. עיינו במילון והגדירו את המילה
5. שאלות לדיון – מי מההורים שלכם נותן שירות? האם אני המורה נחשבת כנותנת שירות? מהו השירות אותו נותנים המורים?

למורה: יש להבחין בין המילה "שירות" לבין צירוף מילים, סמיכות כגון: שירותי דת
שתי מילים שמחוברות יחד יוצרות משמעות חדשה/שונה מאשר כל מילה בנפרד.
לדוגמה: המילה "בית" והמילה "ספר". ובסמיכות "בית ספר"

ב. הפקת מידע מטקסט בלתי רציף
זיהוי סוגי שירות נוספים
הפעילות מתייחסת לעמוד 47: השוואה בין סביבות מגורים שונות.
אופציה א

אפשר להוסיף מילים על הלוח, כגון: אוטובוס, מטוס וכו' ולבקש מהתלמידים להכליל "שרותי תחבורה".
אופציה ב
אפשר לתת לתלמידים שני תבחינים ולבקש מהם להוסיף שני תבחינים שונים.

ג. סיכום

- יישום הנושא באמצעות שימוש במושגים הנלמדים
- איסוף וארגון מידע בטבלה
- הפקת מידע חדש – אישי
- השוואה
- הסקת מסקנות – הכללה

מדינת ישראל

משרד החינוך

המזכירות הפדגוגית

הפיקוח על הוראת העברית

המינהל הפדגוגי

אגף לחינוך יסודי

תכנון יחידת הוראה – כיתה ד' - לימודי מולדת חברה ואזרחות ”יוצאים לשטח...”

הצעה ליחידת הוראה המשלבת הוראת מולדת והוראת מיומנויות אורייניות מתאימות

מזל שניאק- מפמ"ר עברית
המזכירות הפדגוגית

רות הורטון- המזכירות הפדגוגית

אתי בוקשפן- מנהלת המחלקה למיומנויות יסוד
האגף לחינוך יסודי

גילה קרול- מדריכה, במחלקה למיומנויות יסוד
האגף לחינוך יסודי

אלה פאוסט- מדריכה מרכזת הפיקוח על
הוראת 'מולדת חברה אזרחות' וגיאוגרפיה
ריקי ימין- מדריכת 'מולדת חברה אזרחות' וגיאוגרפיה
סמדר דגן- מדריכת 'מולדת חברה אזרחות' וגיאוגרפיה

תאריך: עולם השיח: טקסט עיוני, בלתי רציף
 תוצר מצופה: כתיבת דיווח, ובו תיאור הסביבה והשינוי שחל בה
 הטקסטים המרכזיים: ספר הלימוד "לחיות יחד בישראל" לכיתה ד', חלק שלישי, בנושא: הישובים משתנים כל הזמן, עמודים 65-67 (תוך שימוש והתבססות על עמ' 23-16)

לויז	הערכה	פעילות דידקטית	מטרות בתחום השפה				מטרות תוכן
			לשון	כתיבה	קריאה	שיח דבור	
שבועיים		משימה לבית: "יוצאים לשטח..." <u>משימה לתלמיד:</u> צאו לסיור ביישוב שלכם/ בשכונה שלכם. בעקבות הסיור כתבו דיווח על הדברים שראיתם. בדיווח התייחסו ל: • מיקום הסיור – היכן בחרתם לסייר? • זמן הסיור – מתי נערך הסיור? • דווחו על הנושאים הבאים – תחבורה, מבנים ביישוב (חדשים וישנים), שטחים ירוקים, • **הערה: אפשר לצלם בזמן הסיור תמונות ו/או לצרף לדיווח תמונות אחרות של היישוב.					מטרות 3, 7, 8 מתוך תכנית הלימודים "מולדת חברה ואזרחות"

שניים עד שלושה שיעורים		דיווח בכיתה : הצגת דיווחי הילדים (במליאה או בקבוצות או זוגות) המורה ממקדת את הלמידה בשימוש במושגים מתחום הדעת ; <u>שטחים פתוחים : אזורי פארקים ושטחים ציבוריים, אזורי חקלאות.</u> <u>אזורי מגורים, אזורי מסחר, אזורי עסקים ובילוי, אזורי תעשייה ומלאכה, אזורי תחבורה.</u> <u>מקומות ציבוריים, מוסדות ציבור.</u> כמו כן- מודגש הניסוח בגוף שלישי רבים. בעקבות ההדגמה בכיתה כל תלמיד משפר את הדיווח שלו כשהדגש הוא השימוש במושגים המתאימים והשימוש בגוף שלישי רבים	הישג 8 יג' שימוש תקין בתצורת פעלים בזמנים שונים ובגופים שונים.	הישג 2 ג' דיווח על התנסות לימודית			
שני שיעורים		קריאה משותפת עמ' 66-67 – הישובים מתפתחים והחיים משתנים התלמידים קוראים קריאה עצמית דמומה. דיון לגבי הנעשה בשוב שלנו – האם גם אצלנו					

		שינויים? (ישן מול חדש, התפתחות הישוב) למורה: חשוב תוך כדי דיון לעשות שימוש במושגים הרלוונטיים מתחום התוכן אתלתיקה מובילית למיין את המועדים le פסקה 2 ו 1 פסקה 3 בצמוד 66 1 - 67 באופן עצמאי <u>משימה עצמית</u>: חיזרו אל הדיווח ובדקו, האם גם אתם התייחסתם לישן מול חדש? להתפתחות הישוב? אם כן סמנו (בצבע שונה או בעזרת דבקית על גבי הדיווח היכן. אם לא חישבו וכתבו כיצד להכניס תיאור שינויים אלו בדוח והיכן				

שניים שלושה שיעורים		עבודה בקבוצות קטנות : חזרה לגרסאות התלמידים, שיחה על השינוי שחל בדיווח, מדוע בוצע השינוי? במה הוא משפר את הדיווח					
שניים עד שלושה שיעורים		<u>הנחייה לתלמיד</u> : הכן את הדיווח הסופי לפרסומו*. חשוב לשלב בדיווח הסופי אמצעי חזותי : תמונה שצולמה במהלך הסיור, תמונה אחרת, ועוד ... <u>מסגרות פרסום</u> <u>אפשריות</u> : ניתן להכין תלקיט אישי, אלבום כתתי, הפצה באתר ביה"ס, לוח וכד'					

דיווח

מתוך תכנית הלמודים חינוך לשוני, עברית- שפה, ספרות ותרבות עמ' 31-30

דיווח- טקסט מיידע המתמקד בעובדות ומתאר תופעות ללא נקיטת עמדה מפורשת. מטרת הטקסט ליידע נמען, בדרך כלל על פי בקשתו, על אירוע או תהליך.

מאפיינים בולטים

-תיאור או שחזור שמאורגן על פי עקרון העקיבה ולכן צפוי שיופיעו בו:

* ביטויי זמן מסוגים שונים: *מתחילה, אחרי כן, אחר כך, תוך כדי כך, לפני כן, כאשר, כש...*

* ביטויי תכלית וסיבה: *כי, מפני ש... למצון, לפי, בגלל ה..., לכן, כדי ל..., כדי ש...*

* ביטויי מקום: *צל, מצל, מחוץ ל..., בתוך, ב..., מימין ל..., מול, לפני...*

* שימוש בפעלים רבים בעבר ובהווה: בטקסט הדיווח, כמו בסיפור, יש נטייה להשתמש בסדרת פעלים בעבר או בהווה, לפי מטרת הדיווח-

צענו, צוים, הצבנו, הצבייט. בדרך כלל תישמר עקביות בזמני הפועל.

- שימוש רב בגוף שלישי כדי להימנע מנקיטת עמדה מפורשת.

- לעיתים, הבאת מסקנה בסוף הדיווח (למשל בדו"ח מעבדה).

מחווון לתוצר הכתיבה:

	הטקסט צריך לכלול תיאור של הסביבה היום. תיאור של הסביבה בעבר והתייחסות לשינויים, גורמיהם ומשמעותם.	תוכן
	הטקסט מתאר את הסביבה ואין בו עמדה או דעה. לכידות וקישוריות- הטקסט מאורגן בקשרים תואמים של זמן וסיבה ותוצאה.	מבנה
	אוצר מילים ומשלב לשון- נעשה שימוש בגוף שלישי רבים ובמושגי תחום הדעת. מורפולוגיה ותחביר- מבנה תקין של משפטים. התאמה במין ובמספר. פיסוק כתיב	לשון

אוכלוסיית היעד: כיתה ד' (היישוב), כיתה ג' (הסביבה הקרובה)
מס' שעורים: כ-10

מטרות ההוראה:

1. מטרות מתחום התוכן: מטרות 3, 7, 8 מתוך תכנית הלימודים "מולדת חברה ואזרחות"
  2. מיפוי/הכרת מושגים מתחום התוכן
  3. שילוב מיומנויות מתחום השפה ו/או אסטרטגיה דומיננטית
- שאלות שנשאל לפני.....

- א. אילו מטרות הוראה מרכזיות אנו רוצים לקדם בהוראת הנושא?
- ב. אילו מושגים מתחום התוכן / אוצר מילים אנו רוצים שהתלמיד ירכוש?
- ג. איזו אסטרטגיה דומיננטית הטקסט מזמן לנו? (דיווח, השוואה)

מטרות מתחום לימודי מולדת חברה ואזרחות

מטרה 3- אהבת הארץ ו"אכפתיות למתרחש" במדינה
התלמידים יחזקו את הזיקה לסביבתם הקרובה על כל מרכיביה האנושיים, התרבותיים והפיזיים באמצעות סיורים ופעילות חוויתית מתמשכת.

מטרה 7 – קשרי גומלין בין הפרט לסביבות שבהן הוא חי
התלמידים יכירו תופעות שונות בסביבתם הקרובה ויבחנו את המרכיבים השונים של כל תופעה ואת הקשרים ביניהם יהיו מודעים לביטוי הכולל של התופעה ולהשפעותיה על הסביבה, על הפרט ועל החברה תוך התייחסות לעבר, להווה ולעתיד.

מטרה 8 – התמצאות ותפקוד בסביבה

8.1 התלמידים יכירו את סביבתם על מנת שיוכלו להתמצא ולהשתלב בה, לתפקד בה על פי צרכיהם, וליטול בה חלק פעיל תוך נכונות לתרום לקידומה.

שאלות	פירוט
מטרות מתחום התוכן	מטרות 3, 7, 8 כמפורט לעיל
מושגים מתחום התוכן	א. שימושי קרקע - אזורים בעלי אופי שונה המתקיימות בו פעילויות שונות. שטחים פתוחים: אזורי פארקים ושטחים ציבוריים, אזורי חקלאות. אזורי מגורים, אזורי מסחר, אזורי עסקים ובילוי, אזורי תעשייה ומלאכה, אזורי תחבורה. ב. מבני מגורים, מקומות ציבוריים, מוסדות ציבור
מיומנויות ואסטרטגיה מתחום השפה	כתיבת דיווח

חלק א'- הנחיות כלליות

הפעילויות המוצעות מבוססות על ספר הלימוד "לחיות יחד בישראל" לכיתה ד', חלק שלישי, בנושא: הישובים משתנים כל הזמן, עמודים 65-67 (תוך שימוש והתבססות על עמ' 16-23)

דיווח - הנחיה כללית למורה

א. אופי העבודה - הטקסט אותו יכין התלמיד יעבור תהליכים של שכתוב וטיוט, כך יש אפשרות לראות איך כתיבת הדיווח של התלמיד משתפרת בהיבטים הבאים, אוצר המילים במושגי תחום הדעת, התכנים הלימודיים הנדרשים מבנים לשוניים תואמים. אוצר המילים הופך פעיל כתוצאה מהחזרות עליו בדיבור ובכתיבה. לכן מוצעות מספר דרכים לארגון אשר עשויות להקל על התהליך:

- היבט טכני – ניהול פורטפוליו בקלסר שקוף, הקצאת מספר דפים ריקים באמצע המחברת, מרווחים של שתי שורות בין השורות.
- לכל אורך התהליך מומלץ לזמן לתלמידים דוגמאות של עצמם, וניתוחם בכיתה (בעזרת מטול שקפים וכד').
- ב. דיווח – מומלץ לבחור אפשרות אחת מתוך מאפיינים בולטים- (פרוט למעלה או בת"ל עמ' 30) ולהדגיש ולבסס אותה במהלך העבודה. לדוגמה: מילות קישור, שימוש בגוף שלישי רבים ועוד...
- ג. תוצר סופי - ניתן להכין: פורטפוליו, אלבום כתתי, עלון בית הספר, הפצה באתר ביה"ס, לוח פעיל, מצגת וכד'.
- ד. שילוב שעות לימוד שפה - יחידת הלימוד מדגימה שילוב בין תחום "מולדת חברה אזרחות" לשפה, לכן מומלץ וכדאי לשלב את שעות הלימוד של התחום ושל השפה.

חלק ב' - מהלך הפעילות "יוצאים לשטח..."

שלב א- דיווח 1

הוראה/למידה מטרימה – הנחיה למורה:

שימוש בידע קודם של התלמיד – בשלב הראשון יתבקש התלמיד להכין את הדיווח הראשוני (דיווח 0) בהתבסס על ידע אישי – זאת על מנת שנוכל לאפשר לתלמיד לצאת מתוך עולם המושגים שלו אל עולם המושגים של תחום התוכן. השימוש באוצר המילים שיש לילדים ולא במושגים גיאוגרפיים מאפשר לילדים שקצת קשה להתחבר למושגים מתחום התוכן.

זמן מתן הפעילות: היות והפעילות פותחת את הנושא יש לתת לתלמיד זמן להכינה. מומלץ כשבועיים לפני תחילת הדיון בכתה – תוך יידוע התלמיד על מועד ההתייחסות בכתה.

"יוצאים לשטח..."

משימה לתלמיד:

צאו לסיור ביישוב שלכם/ בשכונה שלכם.

בעקבות הסיור כתבו דיווח על הדברים שראיתם. בדיווח התייחסו ל:

- מיקום הסיור – היכן בחרת לסייר?
- זמן הסיור – מתי נערך הסיור?
- דווח על הנושאים הבאים – תחבורה, מבנים ביישוב (חדשים וישנים), שטחים ירוקים,

- **הערה: אפשר לצלם בזמן הסיור תמונות ו/או לצרף לדיווח תמונות אחרות של היישוב.
- מועד ההגשה: כשבועיים ממתן המשימה.

שלב ב' – דיווח 2

מטרת הדיון: קבלת הדיווח בכתה והרחבת המושגים (מעולם הילד) – לתוך מושגים מתחום התוכן רשימת מושגים: שטחים פתוחים: אזורי פארקים ושטחים ציבוריים, אזורי חקלאות. אזורי מגורים, אזורי מסחר, אזורי עסקים ובילוי, אזורי תעשייה ומלאכה, אזורי תחבורה. מקומות ציבוריים, מוסדות ציבור הנחיה למורה

יש למקד את הדיון סביב אזורים המאפיינים את היישוב בו מתגוררים.

1. קבלת הדיווח בכתה מהתלמידים ומיקוד מושגים תוך דיוק בפרטים ובאוצר מילים (אפשר לפתוח בקבוצות/זוגות/יחידים) התלמידים ידווחו תוך שימוש במושגים מאוצר המילים הידוע להם – המורה משדרגת ומעשירה את אוצר המילים סביב המושג הנכון ובהקשר המתאים סביב מושגי העל. (למשל: כבישים, תחנות אוטובוס חלק ממערכת התחבורה או עירייה, דואר הם חלק ממוסדות ציבור)

חשוב להתייחס לשימוש בגוף שלישי כדי להימנע מנקיטת עמדה מפורשת

לפי הדוגמה הבאה:

רואים שטחים פתוחים רבים: פארקים, גינות שעשועים...

רואים מוסדות ציבור: דואר, עירייה

רואים אזורי מסחר ובהם: קניון

***ניתן לחזור לספר הלימוד ולראות כיצד באים לידי ביטוי בספר (עמ' 23-16). במידה והתלמידים כבר למדו מושגים אלו להראות את הקשר.

2. דיווח 2 - התלמיד חוזר לדיווח הראשוני ומתקף/משנה בהתאם לנלמד בכתה (עם דגש על שימוש במושגים החדשים)

למורה: אין צורך למחוק – זו טיוטה – ניתן להעביר חיצים/צבעים/ דבקות צבעוניות או בכל דרך אחרת.

3. הצגת דוגמאות של התלמידים וניתוחם בכתה – תוך הצגת השינויים בזמן אמת (למשל על גבי השקף)

שלב ג' - דיווח 3

מטרת הדיון: שינויים - דיון המשווה בין מושגי התוכן שנלמדו למציאות היומיומית של התלמיד

1. קריאה משותפת עמ' 66-67 – הישגים מתפתחים והחיים משתנים

2. דיון לגבי הנעשה בישוב שלנו – האם גם אצלנו שינויים? (ישן מול חדש, התפתחות הישוב)

למורה: חשוב תוך כדי דיון לעשות שימוש במושגים הרלוונטיים מתחום התוכן

משימה לילדים מובילים: למיין את המושגים של פסקה 2 ושל פסקה 3 בעמוד 66 ו- 67 באופן עצמאי.

3. הרחבת המורה – מצגת, טקסטים, תמונות, עדויות – חשוב להגיע מוכנים

4. דיווח 3 – התלמיד חוזר לדיווח 2, מעדכן ומתקן.

הנחייה לתלמיד: חיזרו אל הדיווח ובדקו, האם גם אתם התייחסתם לישן מול חדש? להתפתחות הישוב? אם כן סמנו (בצבע שונה או

בעזרת דבקות על גבי הדיווח היכן.

אם לא חישבו וכתבו כיצד להכניס תיאור שינויים אלו בדוח והיכן

למורה: חשוב לא לקבע את התלמיד לגבי הדרך ולאפשר לו להציע ולהכין רעיונות משל עצמו (אפשרויות- פסקה נפרדת לכל אזור קרקע, פסקה פותחת, פסקה נוספת לאחר הדיווח ועוד)

5. הצגת דוגמאות של התלמידים וניתוחם בכתה – תוך הצגת השינויים בזמן אמת (למשל על גבי השקף)

שלב ד'- דיווח לפרסום

דיווח לפרסום – הכנת גרסה סופית

תוצר סופי - ניתן להכין פורט פוליו, אלבום כתתי, הפצה באתר ביה"ס, לוח וכד'

הנחייה לתלמיד: התלמיד מכין את הדיווח הסופי. חשוב לשלב בדיווח הסופי אמצעי חזותי: תמונה שצולמה במהלך הסיוור, תמונה אחרת, ועוד...

למורה: יש לשים לב גם לשימוש במושגים מתחום התוכן וגם לדרישה הנבחרת מתחום השפה (כפי שנבחרה מראש)